

Sveriges pensioner 2006–2023

Allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension
och privat avdragsgill pension

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Förord.....	i
Sammanfattning	ii
1. Inledning	1
1.1. Avgränsningar i data	1
2. Pensionsinbetalningar	3
3. Pensionsutbetalningar.....	7
4. Förvaltad pensionskapital	9
5. Pensionsskuld	12
6. Tjänstepension – en jämförelse av intjänande och utbetalningar	15
7. Sveriges pensioner 2022	18
Referenser	20
8. Bilaga 1	21
8.1. Datakällor.....	21
8.1.1. Inkomstgrundad allmän pension.....	21
8.1.2. Tjänstepension.....	21
8.1.3. Avdragsgillt privat pensionssparande	24
9. Bilaga 2 Tjänstepensionsplanerna	26
9.1. Tjänstepensionsplanerna	26
9.1.1. ITP – privatanställda tjänstemän.....	27
9.1.2. SAF-LO – privatanställda arbetare	27
9.1.3. KAP-KL/AKAP-KR – kommun- och regionanställda.....	27
9.1.4. PA 16 – för statligt anställda.....	29
10. Bilaga 3	31
10.1. Tjänstepensionskapitalet.....	31
10.1.1. Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde.....	32
11. Bilaga 4	34
11.1. Privat pensionssparande	34

Förord

Pensionsmyndighetens uppdrag är att administrera och betala ut den allmänna pensionen. Vi ska ge såväl generell som individuell information om hela pensionen samt informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen. Vidare ska myndigheten stärka pensionärer och pensionssparare som konsumenter inom pensionsrelaterade områden. Vi ska också följa, analysera och förmedla ålderspensionssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle.

Sveriges Pensioner är en rapport som Pensionsmyndigheten publicerat varje år från och med 2011. Syftet med rapporten är att informera övergripande om den ekonomiska omfattningen av Sveriges pensionsordningar och deras utveckling. Under senare år har rapporterna publicerats på våren med två års eftersläpning i data. Tack vare tidigare leveranser av data från Skatteverket kan rapporten numera publiceras på hösten med endast ett års eftersläpning.

Rapporten har skrivits av Inger Johannisson. Erland Ekheden och Philip Berlin Jarhamn har bistått med kvalitetssäkring.

Stockholm, 2 december 2024

Ole Settergren

Analyschef, Pensionsmyndigheten

Sammanfattning

De samlade beloppen för pensionerna i Sverige fortsätter att öka under 2023. Det totala förvaltade pensionskapitalet uppgick till 9 000 miljarder kronor, inbetalningarna uppgick till 650 miljarder kronor och utbetalningarna till 580 miljarder kronor. Samma år summerades den samlade pensionsskulden till 18 900 miljarder kronor.

Rapporten ger en övergripande beskrivning av hur de samlade pensionsbeloppen har utvecklats i Sverige under perioden 2006–2023, både i miljarder kronor och som andel av Sveriges BNP.

Med oförändrade pensionsregler, som exempelvis oförändrade avsättningar till pension, kommer de totala pensionsinbetalningarna i Sverige att utvecklas i takt med summan av inkomstutvecklingen i samhället och med utvecklingen av den sysselsatta befolkningen. Inbetalningarna kan förväntas vara stabila som andel av BNP. Med samma antaganden om oförändrade regler kommer pensionsutbetalningarna utvecklas i takt med utvecklingen av antalet pensionärer och avkastning på pensionärernas pensionskapital. Om pensionernas storlek är beroende av kapitalavkastningen och den avkastningen överstiger tillväxten i BNP kommer pensionsutbetalningarnas andel av BNP att stiga. Pensionskapitalets utveckling är mer komplicerad, dess utveckling är en följd av in- och utbetalningar men ännu mer av pensionskapitalets avkastning.

Summan av det förvaltade pensionskapitalet inom den allmänna inkomstgrundade pensionen, tjänstepensionen och den avdragsgilla privata pensionen uppgick till 9 000 miljarder kronor i slutet av 2023. Kapitalet har ökat reallt i genomsnitt med cirka 8 procent per år under 2006–2023, eller från 86 procent till 144 procent av BNP. Tjänstepensionskapitalet andel har ökat från 40 procent till 48 procent av det samlade förvaltade pensionskapitalet under 2006–2023.

De totala inbetalningarna, det vill säga de allmänna pensionsavgifterna, inbetalningarna till tjänstepensionerna och sparandet i de privata avdragsgilla pensionssparformerna, beräknas till 650 miljarder kronor för 2023. De totala pensionsinbetalningarna har ökat reallt i genomsnitt med cirka 2 procent per år sedan 2006, det vill säga i ungefär samma takt som snittet för BNP under samma period. Sedan 2006 har de årliga inbetalningarna motsvarat 10–11 procent av respektive års BNP.

De samlade pensionsutbetalningarna beräknas till 580 miljarder kronor 2023, en real ökningen med cirka 3 procent per år sedan 2006. Som andel av BNP har utbetalningarna ökat under den studerade perioden från 8 procent till 9 procent. Tjänstepensionsutbetalningarnas andel av de totala pensionsutbetalningarna har ökat från 25 procent till 28 procent under 2006–2023, vilket är 1 procentenhet lägre än för 2022.

Den samlade pensionsskulden har i genomsnitt ökat realt med cirka 2 procent per år i under perioden 2012–2023 och uppgick till 18 900 miljarder kronor 2023. År 2012 är det första år vi har tillgång till statistik över pensionsskulden. Nominellt har skulden ökat med cirka 1,3 miljarder kronor men i fasta priser har den däremot minskat något jämfört med 2022. Som andel av BNP har skulden varit relativt stabil kring 300 procent sedan 2012. Pensionsskulden i det allmänna inkomstpensionssystemet utgjorde 70 procent av den samlade skulden 2023. Samma år var motsvarande andelar för tjänstepensionen och den privata pensionen 28 procent respektive 2 procent.

1. Inledning

I denna rapport ger Pensionsmyndigheten en samlad bild av de övergripande pensionsbeloppen i Sverige 2023 och hur beloppen har utvecklats realt sedan 2006. Vi redovisar beloppen över årliga avsättningar, utbetalningar, förvaltad pensionskapital samt pensionsskuld för pensionsdelarna allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension och privat pension. Rapporten är årligt återkommande och statistiken över Sveriges pensioner har publicerats varje år sedan 2011. Myndighetens syfte med beskrivningen är att bidra med statistik som ger en bild av det samlade storheterna i Sveriges alla pensionsordningar. Genom att relatera beloppen till Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) ger vi också en indikation på pensionens betydelse i samhällsekonomin. Beloppen i rapporten är uttryckta i 2023 års priser, om inget annat anges. Undantagen är de belopp som visas inom parentes direkt i anslutning till 2023 års belopp, de beloppen visar det föregående årets nominella belopp. Inflationen uppgick till 8,5 procent för 2023.

1.1. Avgränsningar i data

Den inkomstgrundade allmänna pensionen utgörs av inkomstpension, tilläggspension och premiepension. Inkomst- och tilläggspensionen är ett i huvudsak ofonderat fördelningssystem där det finns en buffertfond (AP-fonderna). AP-fondernas kapital motsvarar 18 procent av inkomstpensionssystemets skulder och ingår i rapportens statistik över förvaltad kapital. Premiepensionen är däremot ett fullt fonderat premiereservsystem där det förvaltade kapitalet representeras av försäkringstillgångar, inom fondförsäkring, traditionell försäkring och den tillfälliga förvaltningen. De data som ligger till grund för allmän pension är baserade på uppgifter från Orange rapport (Pensionssystemets årsredovisning).¹

Det finns ingen myndighet som har statistikansvar för tjänstepensioner. Uppgifterna om tjänstepensioner är därför hämtade från flera olika källor, se bilaga 1 för närmare information.

Beloppen för tjänstepensioner är ungefärliga i rapporten eftersom Pensionsmyndigheten i vissa fall saknar underlag när pensionsutfästelser har tryggats på annat sätt än genom pensionsförsäkring. I de flesta fall är det uppgifter om avsättningar och kapital för förmånsbestämda tjänstepensioner som tryggats genom överföring till pensionsstiftelse. De belopp som det saknas underlag för bedömer vi i sammanhanget vara små. Pensionsmyndigheten har uppgifter om teknisk premie för de

¹ I Pensionsmyndighetens årliga redovisning av pensionssystemet "Orange rapport – pensionssystemets årsredovisning" redovisas uppgifterna enbart för det senaste året. Rapporterna finns på Pensionsmyndighetens hemsida, <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/Rapporter/arsredovisningar>.

pensionsutfästelser som görs för tjänstemän i den privata och statliga sektorn samt för anställda inom kommun- och regionsektorn.²

När det gäller statistiken över utbetalda tjänstepensioner är uppgifterna nära nog kompletta för alla tryggnadsformer, men det är inte möjligt för Pensionsmyndigheten att se vilka utbetalningar som kommer från respektive tryggnadsform och respektive avtalsområde. Uppgifterna om tjänstepensionsutbetalningar kan dock innehålla även andra belopp än ålderspension, till exempel kan utbetald efterlevandepension ingå.

Med privat pensionssparande avser rapporten det avdragsgilla privata pensionssparandet och det omfattar traditionell pensionsförsäkring och pensionsförsäkring i fonder samt individuellt pensionssparande (IPS) som är en sparform utan försäkringsinslag. Statistiken underskattar i viss utsträckning det avdragsgilla privata pensionssparandet. Det beror på att eventuella avsättningar till och kapitalet inom IPS inte längre ingår i rapportens statistik.

Uppgifterna för de olika pensionsdelarna allmän pension, tjänstepension och privat pension i rapporten är inte alltid jämförbara över tid, eftersom underlagen har ändrats vissa år. I bilaga 1 ger vi en övergripande bild av de svagheter som finns i rapportens dataunderlag.

² Teknisk premie är en skattning av vad premien skulle behöva vara för den förmånsbestämda tjänstepensionen som i dagsläget inte är premiebestämd. En del förmånsbestämda tjänstepensioner är premiebestämda gentemot arbetsgivaren men dessa premier ingår i beloppen för premiebestämda pensioner. Teknisk premie är alltså en fiktiv premie.

2. Pensionsinbetalningar

De totala årliga pensionsinbetalningarna har ökat reallt i genomsnitt med 2 procent per år sedan 2006 och uppgick till 648 miljarder kronor år 2023 (603 miljarder kronor för 2022, nominellt värde). Beloppen för de årliga inbetalningarna har motsvarat cirka 11 procent av BNP nästan varje år sedan 2006. Ett av undantagen är år 2023 då inbetalningarna motsvarade 10 procent av det årets BNP.³ Inbetalningarna utgörs av pensionsavgifter till inkomst- och premiepensionen, premier och tekniska premier⁴ till tjänstepensioner och premier för privata pensionsförsäkringar. Staplarna i figur 1 visar de årliga beloppen av inbetalningar uppdelade på respektive pensionsdel uttryckta i 2023 års priser, se den vänstra axeln. Linjen i samma figur visar de totala årliga pensionsutbetalningarna som andel av respektive års BNP, uttryckta i procent, se den högra axeln.

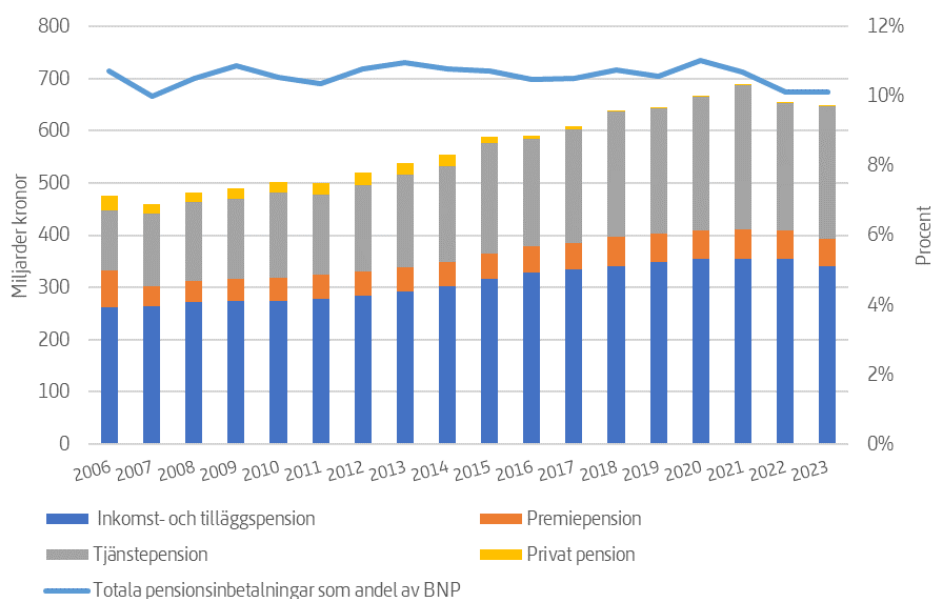
Inbetalningarna till den allmänna inkomstgrundade pensionen ökade nominellt till 394 (378) miljarder kronor i slutet av 2023, varav 54 (51) miljarder kronor avsåg inbetalningar till premiepensionen. I reala termer är beloppen för de båda förmånerna i stort sett oförändrade under de senare åren. Likaså är beloppen som andel av de totala pensionsinbetalningarna stabila under senare år, pensionsavgifterna till inkomst-/tilläggs pensionen utgjorde 52 procent medan motsvarande avgifter för premiepensionen utgjorde 8 procent. Notera att i pensionsavgifterna för allmän pension ingår bland annat pensionsrätter från pensionsgrundande belopp för barnår och studier. Varken inkomstpensionstillägg eller garantipension ingår i rapporten.⁵ Avgifterna för pensionsgrundande belopp finansieras via statsbudgeten, liksom inkomstpensionstillägget och garantipensionen.

³ BNP för år 2023 uppgick till 6 207 miljarder kronor i nominella priser.

⁴ Teknisk premie är en skattning av vad premien skulle behöva vara för den förmånsbestämda tjänstepensionen som i dagsläget inte är premiebestämd. En del förmånsbestämda tjänstepensioner är premiebestämda gentemot arbetsgivaren men dessa premier ingår i beloppen för premiebestämda pensioner. Teknisk premie är alltså en fiktiv premie.

⁵ Rätten till garantipension baseras bland annat på antalet bosättningsår i Sverige.

Figur 1 Totala pensionsinbetalningar per den 31 december, i 2023 års priser, och som andel av BNP, i procent

Källor: Se bilaga 1 Datakällor.

Not 1: Det relativt höga beloppet för premiepensionen 2006 beror på att det gjordes en ändring av de administrativa rutinerna vid årsskiftet detta år. Justeringen medförde att beloppen fördubblades i redovisningen av premieinkomsterna i Orange rapport för 2006.

Not 2: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår under hela perioden, likaså teknisk tjänstepensionspremie för statligt anställda. Teknisk premie för förmånsbestämda tjänstepensioner i kommun- och regionsektor ingår från och med år 2008 medan teknisk premie för kreditförsäkrade pensionsutfästelse, till största delen förmånsbestämd ITP 2, ingår i tjänstepensionsbeloppen från och med 2012.

Not 3: Åren 2011, 2013, 2020 och 2021 sker större förändringarna i teknisk premie i kommun- och regionsektorn. För 2011 och 2013 utgörs förändringarna främst av ändrade diskonteringsräntor. Räntesänkningarna gjordes i enlighet med de antagna riktlinjerna och avsåg åren 2012 respektive 2014 men tillämpades i redovisningen året innan. År 2020 gjorde man ett byte av digital plattform och i samband med det rensades för bland annat parallella/multipla registreringar av anställningar, vilket minskar beloppet för de tekniska premierna. År 2021 sker en markant ökning av de tekniska premierna för kommuner och regioner, den handlar till stor del om ändrade livstidsantaganden. Förändringen är införd i figuren ovan, men var inte med i förra årets rapport.

Not 4: Premier för avdragsgillt privat pensionssparande som betalats in till tjänstepensionskassor ingår i beloppen för tjänstepensioner till och med 2020. Från och med 2021 ingår däremot premier för avdragsgillt pensionssparande enbart i figurens post "Privat pension".

Not 5 Inbetalningar till IPS ingår i statistiken över privat pension till och med 2018 men inte därefter.

Premierna och de tekniska premierna för tjänstepensioner beräknas till 206 (191) miljarder kronor respektive 47 (33) miljarder kronor för 2023. Sammanlagt utgjorde de 39 procent av de totala pensionsinbetalningarna detta år och har ökat från 32 procent sedan 2012, vilket är det första år Pensionsmyndigheten har statistik även för tekniska premier. Utvecklingen av premierna är, liksom pensionsavgifterna till den allmänna pensionen, starkt kopplad till utvecklingen av sysselsättningen, när det är högkonjunktur är det fler som är aktiva på arbetsmarknaden och som därmed tjänar in till tjänstepensionen. Premierna är också i många fall proportionella mot lönen och påverkas därför också av löneutvecklingen i samhället. Jämfört med 2022 har de båda typerna av premier ökat, för pensionsförsäkringar med 15 miljarder och för tekniska premier för förmånsbestämda pensioner med 14 miljarder kronor. Inom det statliga avtalsområdet har beloppet för de tekniska premierna ökat nominellt med 1,2 miljarder kronor mellan 2022 och 2023 medan motsvarande belopp inom det privata avtalsområdet har varit i stort sett oförändrat mellan dessa två år.

Beloppen för de tekniska premierna i kommuner och regioner avseende den förmånsbestämda tjänstepensionen har varierat stort under de senaste åren. År 2021 höjdes beloppet tillfälligt från 12 till 27 miljarder kronor på grund av att sektorn höjde den beräknade medellivslängden. År 2022 minskade de tekniska premierna till 14 miljarder kronor. Det beror på att de tekniska premierna bestäms utifrån kommunernas och regionernas pensionsskuld för de förmånsbestämda tjänstepensionerna och den räknas upp med prisbasbeloppet. Under perioden av låg inflation har uppräknningen av skulden varit låg, vilket motsvarats av låg ökningstakt av de tekniska premierna.⁶ Den kraftiga inflationsuppgången 2022–2023 har fått genomslag i beräkningarna av pensionsskulden och de tekniska premierna har ökat till 26 miljarder för 2023.

Nysparandet i det avdragsgilla privata pensionssparandet uppgick till cirka 1,4 (1,5) miljarder kronor 2023. Nysparandet i reala belopp har minskat något under senare år. En jämförelse längre tillbaka i tiden visar också att nysparandet har minskat, till exempel uppgick nysparandet till 20 miljarder kronor 2014, i 2023 års priser. Nedgången förklaras av att avdragsrätten sänktes under 2015, från 12 000 kronor per år till 1 800 kronor per år, för individer som tjänar in till tjänstepension, det vill säga för majoriteten av spararna. Vidare slopades avdragsrätten helt för samma grupp individer från och med årsskiftet 2015/2016. Det är alltså möjligt att pensionsspara privat med avdragsrätt för personer som inte har tjänstepension i sin anställning eller som är egenföretagare. Från och med 2019 ingår inte uppgifter om individuellt pensionssparande (IPS) i statistiken. Det beror på att Riksbanken som tidigare har hämtat in uppgifterna har valt att inte längre

⁶En del av de äldre förmånsbestämda tjänstepensionerna bestäms storleken på utbetalningen på hur mycket individen får från det allmänna pensionssystemet. Det innebär att om inkomstindex är högt så följer inkomstpensionen den utvecklingen och då blir tjänstepensionsbeloppet lägre, givet allt annat lika.

göra det. Däremot ingår IPS i rapportens statistik över inbetalningar för åren fram till och med 2018.

3. Pensionsutbetalningar

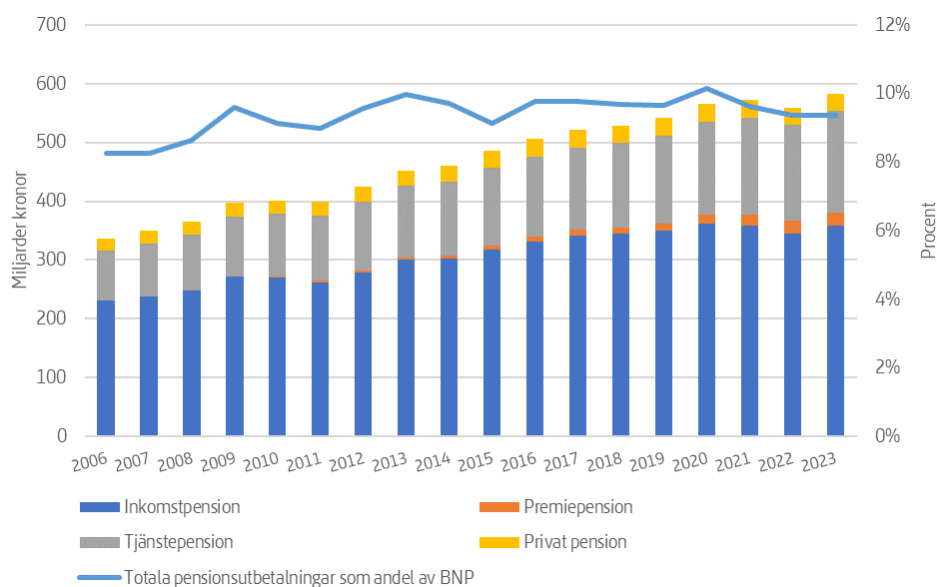
De sammanlagda pensionsutbetalningarna har ökat Realt med cirka 3 procent per år sedan 2006, till 582 (558) miljarder kronor år 2023. Som andel av BNP uppgick utbetalningarna till 9 procent under 2023 och har sedan 2006 varierat mellan 8–10 procent, se figur 2. Nominellt har utbetalningarna ökat sedan 2021 men i reala termer har de minskat för andra året i rad, från 621 miljarder kronor.

Under 2023 betalades det ut cirka 380 (367) miljarder kronor i inkomstgrundad allmän pension, varav premiepensionsutbetalningarna uppgick till 22 (22) miljarder kronor. Utbetalningarna av allmän inkomstgrundad pension som andel av de totala pensionsutbetalningarna har minskat från att ha utgjort 68 procent 2006 till att utgöra 65 procent 2023. Under den perioden minskade inkomstpensionsutbetalningarnas andel från 68 procent till närmare 62 procent och premiepensionsutbetalningarna ökade från nära noll procent till närmare 4 procent.

Det betalades ut 173 (163) miljarder kronor i tjänstepension under 2023. Tjänstepensionernas andel av de totala utbetalningarna har ökad från 25 procent 2006 till 30 procent 2023.

Utbetalningarna från de avdragsgilla privata pensionerna uppgick till 29 (29) miljarder kronor 2023. Dessa utbetalningar har utgjort 6 procent av de totala pensionsutbetalningarna under hela den studerade perioden fram till och med 2019. Från och med 2020 utgör de 5 procent.

Figur 2 Totalt utbetalda pensioner per den 31 december, i 2023 års priser, och som andel av BNP, i procent

Källor: Statistiska centralbyrån (SCB), och se rapportens bilaga 1 Datakällor.

Not 1: Beloppen för utbetalda tjänstepensionsförsäkringar och avdragsgillt privat pensionssparande inkluderar personer som är 55 år eller äldre. Utbetalda tjänstepensioner som inte är hänförliga till försäkringar inkluderar personer som är 60 år och äldre.

Not 2: Eventuella utbetalningar av IPS ingår i figuren eftersom beloppen baseras på Skatteverkets kontrolluppgifter.

4. Förvaltad pensionskapital

Det samlade pensionskapitalet för Sveriges pensioner beräknas ha uppgått till 8 960 (8 100) miljarder kronor i slutet av 2023, och översteg samma års BNP med 2 800 miljarder kronor.⁷ Det samlade kapitalet utgörs av buffertfonden i inkomstpensionssystemet, av kapitalet i premiepensionssystemet och i tjänstepensionens pensionsförsäkringar samt av kapitalet i privat avdragsgill pensionsförsäkring, nedan kallad privat pension. Kapitalet har ökat reallt i genomsnitt med cirka 8 procent per år under 2006–2023, eller från 86 procent av BNP i början av perioden till 144 procent av BNP i slutet av perioden. Kapitalet har ökat nominellt jämfört med 2021 men är fortfarande reallt lägre med cirka 1 300 miljarder kronor, se figur 3. En betydande andel av pensionskapitalet är placerat i aktier och de förändringar som återspeglas i figuren beror i första hand på hur den svenska och de internationella aktiemarknaderna har utvecklats. Den negativa reala kapitalutvecklingen mellan 2021 och 2022 förklaras dock till störst del både av att ett ovanligt svagt börsår och en för Sverige hög inflation.⁸ Pensionskapitalet återhämtade sig under 2023 och i nominella termer översteg det 2021 års belopp men den fortsatt höga inflationen under 2023 räknar upp det reala värdet för 2021.

Som andel av det totala pensionskapitalet har premiepensionskapitalet ökat från 13 procent till 26 procent under perioden och uppgick till 2 307 (1 950) miljarder kronor 2023. Buffertkapitalet i inkomstpensionssystemet har däremot minskat som andel av det totala kapitalet, från 32 procent till 22 procent under samma period och uppgick till 1 950 (1 800) miljarder kronor i slutet av 2023. Att det förvaltade kapitalet inom inkomstpensionssystemet är mindre jämfört med kapitalet i premiepensionssystemet trots att den större delen av den allmänna pensionsavgiften sätts av till inkomstpensionen beror på att inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem, fonderingen utgör endast ett ”buffertkapital”. Buffertkapitalet förvaltas av Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden och i viss mån av Sjätte AP-fonden. Premiepensionssystemet däremot är ett helt fonderat premiereservsystem.⁹¹⁰

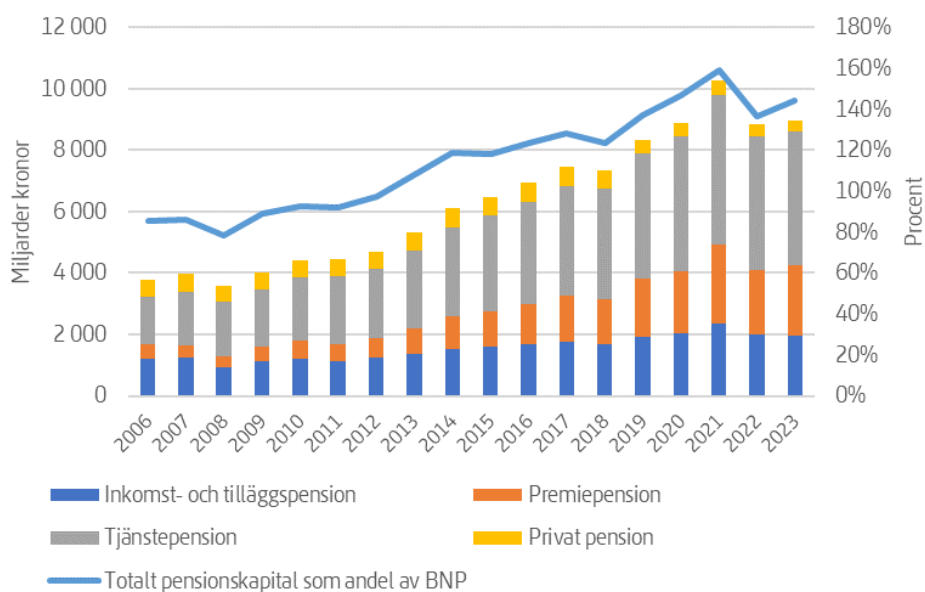
⁷ 2023 års BNP uppgick till 6 207 miljarder kronor.

⁸ År 2021 var ett ovanligt bra år för många av världens aktiemarknader, ett av de bästa sedan finanskrisen 2008. I nominella termer uppgick det samlade pensionskapitalet för Sverige till 8 700 miljarder kronor. Börsåret 2022 var däremot det sämsta året sedan finanskrisen, krig i Europa, rekordhög inflationssiffra och kraftigt stigande räntor bidrog till det. Den nominella minskningen av pensionskapitalet uppgick till 600 miljarder kronor.

⁹ Ett fördelningssystem kännetecknas av att det saknas juridiska eller andra krav eller ambition att hålla tillgångar motsvarande pensionsåtagandet. Det innebär bland annat att de inkomstpensioner som Pensionsmyndigheten betalar ut under ett år mer eller mindre finansieras genom den pensionsavgift som betalas in samma år.

¹⁰ Buffertkapitalet i Första – Fjärde och Sjätte AP-fonderna används för att utjämna under- eller överskott som uppstår när beloppet för de samlade pensionsutbetalningarna överstiger eller understiger samma års inbetalade pensionsavgifter. De årliga beloppen för utbetalning av inkomst- och tilläggs pensionerna utgör sedan några år tillbaka kring 20 procent av buffertkapitalet.

Figur 3 Totalt förvaltad pensionskapital per den 31 december, i 2023 års priser och som andel av BNP, i procent

Källor: se bilaga 1 Datakällor.

Not 1: Kapitalet för inkomst- och tilläggspension utgörs helt av kapitalet i AP-fonderna.

Not 2: IPS ingår i kapitalet över Sveriges pensioner fram till och med 2018 men inte därefter.

Tjänstepensionskapitalets andel av det totala pensionskapitalet har ökat under den studerade perioden, från 40 procent till 48 procent, och beräknas uppgå till 4 300 (4 000) miljarder kronor för 2023, vilket var mer än det summerade kapitalet i buffertfonderna och premiepensionsfonderna samma år. Notera att det enbart är kapital för tjänstepensionsförsäkringar som avses här, eventuellt kapital för andra trygghandformer är inte inkluderade.

Det samlade kapitalet för privat avdragsgill pension har minskat under den studerade perioden. Som andel av det totala pensionskapitalet har det minskat från 15 procent till 4 procent. I fasta priser har det minskat från närmare 520 miljarder kronor 2006 till 363 (359) miljarder kronor 2023. Att kapitalet har minskat beror på flera faktorer men den enskilda faktor som har haft störst betydelse är att uppgifter om IPS ingår i Pensionsmyndighetens statistik fram till och med 2018 men inte därefter. Statistiken för privat pensionskapital omfattar alltså enbart kapitalet för privat avdragsgill pensionsförsäkring från och med 2019. En bidragande förklaring till att kapitalet minskar över tid är att inflödet av kapital har minskat, vilket i sin tur beror på att avdragsrätten för sparformen slopades 2016 för dem som tjänar in till tjänstepension i sin anställning, det vill säga för majoriteten av den arbetande befolkningen.

En del kommuner och regioner förvaltar tjänstepensionskapital i så kallade pensionsportföljer. Det är kapital för förmånsbestämda pensioner. Pengarna är inte öronmärkta utan kan vid behov användas till annat och därför ingår inte uppgifterna i statistiken ovan. Sveriges kommuner och regioners (SKR) senaste uppskattning av kommunernas och regionernas förvaltade

pensionskapital – för utfästelser för förmånsbestämda tjänstepensioner – gjordes 2022 och uppgick då till cirka 121 (145) miljarder kronor, varav regionernas kapital utgjorde cirka 70 procent. De tre största regionerna, Stockholm, Skåne och Västra Götaland, har inte pensionsportföljer och ingår därför inte i beräkningen.¹¹ Tjänstepensionskapitalet för pensionsförsäkringar ingår i vår statistik som redovisas i figuren ovan. Kommunernas och regionernas tjänstepensionskapital i pensionsportföljerna ingår inte i figuren ovan.

Därutöver finns ett slags ”pensionskapital” för förmånsbestämda tjänstepensioner i den statliga sektorn. ”Kapitalet” hanteras inom statsbudgeten men finns med i Statens pensionsverks (SPV)s balansräkning där det benämns *pensionsfordran på statsverket*. ”Kapitalet” eller fordran uppgick till drygt 447 (427) miljarder kronor i slutet av 2023, inklusive särskild löneskatt. Detta ofonderade ”kapital” ingår inte heller i figuren ovan.

¹¹ Kapitalet i pensionsportföljerna är inte öronmärkta utan de kan användas för att finansiera kommunernas och regionernas verksamheter. De största regionerna avsätter inte medel i pensionsportföljer utan investerar istället skatteintäkterna i den regionala verksamheten. I båda fallen är det beskattningsrättens som tryggar de framtida pensionsutbetalningarna.

5. Pensionsskuld

Pensionsskulden visar hur mycket pension som har utlovats, det vill säga hur mycket kapital som behövs i dag för att kunna infria löftena om pension i framtiden.¹² Figur 4 nedan visar utvecklingen av dessa pensionslöften för perioden 2012–2023. Notera att tjänstepensionsutfästelser tryggade i pensionsförsäkringar och privat pension ingår i beloppen. För dessa pensionsdelar har vi dock gjort ett förenklat antagande om pensionsskulden, att den är lika stor som livförsäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas förvaldade pensionskapital för pensionsförsäkringar.¹³ Syftet är att ge en helhetsbild av hur mycket kapital som behövs idag för att i framtiden kunna betala ut de pensioner som tjänats in fram till idag.

Den samlade skulden uppgick till 18 870 (17 600) miljarder kronor 2023 vilket var cirka 3 gånger så högt som det årets BNP. Som andel av BNP har skulden varit relativt stabil under perioden, se figur 4. Skulden har ökat reallt med närmare 3 procent per år i genomsnitt sedan 2012.¹⁴

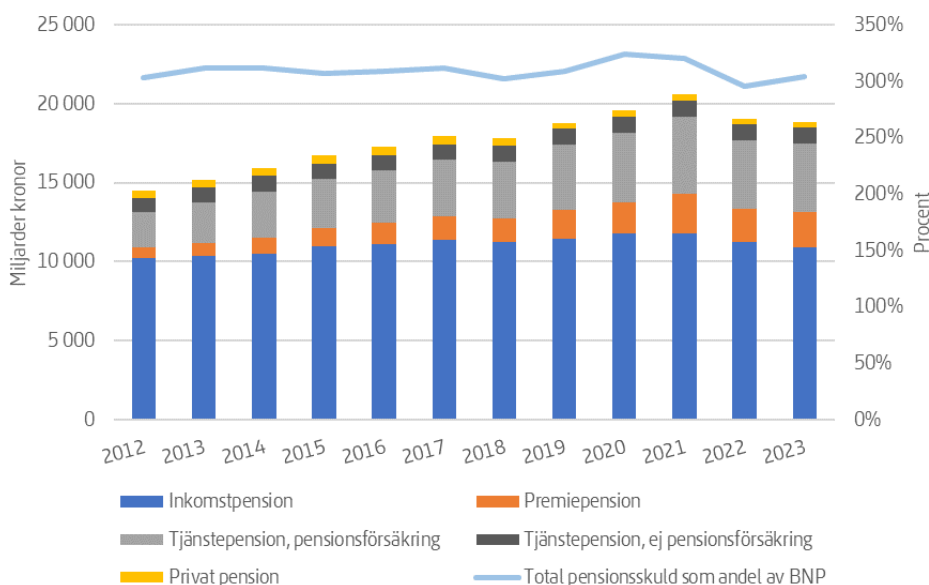
Pensionsskulden i det allmänna pensionssystemet uppgick till 13 200 (12 300) miljarder kronor 2023 och utgjorde 70 procent av den samlade pensionsskulden. Andelen har minskat något under perioden, den uppgick till 75 procent 2012. Pensionsskulden i inkomstpensionssystemet utgör den övervägande delen av pensionsskulden i det allmänna pensionssystemet. Dess andel har dock minskat under perioden, från 94 procent till 83 procent. Premiépensionssystemets andel av den samlade pensionsskulden har ökat från 5 procent till 12 procent under perioden 2012–2023.

¹² Pensionsskulden för allmän pension och tjänstepension är en aktuariell beräkning av nuvärdet av de pensioner som har utlovats. Gemensamt för de aktuariella beräkningarna är att de innehåller antaganden om dödlighet som påverkar sannolikheten för att en pension ska betalas ut och antaganden om den ränta som används för att diskontera de framtida kassaflödena till ett värde idag. Dessa antaganden skiljer sig i regel åt mellan olika försäkringsgivare och mellan olika sektorer. I rapportens statistik av pensionsskulden tar vi inte upp skillnaderna i de olika försäkringsgivarnas antaganden. Notera att rapportens uppgifter om pensionsskulden är exklusive löneskatt.

¹³ Likaså ingår återbäringen i traditionell försäkring i beloppet för pensionsskulden. En del förmånsbestämda tjänstepensionsutfästelser tryggas via avgiftsbestämd pensionsförsäkring, och då är det arbetsgivaren som är den försäkrade och inte arbetstagaren. I dessa fall kan avgiften placeras i en traditionell försäkring, så som exempelvis Alecta gör inom ramen för ITP 2. Den eventuella återbäringen tillfaller då arbetsgivaren och betalas alltså inte ut i pension.

¹⁴ År 2012 är det första år som vi har tillgång till statistik över skulden även för tjänstepensionerna.

Figur 4 Total pensionsskuld, per 31 december, i 2023 års priser, och som andel av BNP, i procent

Källor: Uppgifter om pensionsskulden inom inkomst- och premiepensionssystemen är från respektive års Orange rapport. Skulduppgifterna för tjänstepensionsförsäkringar och privat pension är beloppen för det förvaltade tjänstepensionskapitalet respektive privata pensionskapitalet. Uppgifterna om skulden för tjänstepension som inte är pensionsförsäkring får vi också från olika håll, för kommun- och regionsektorn får vi från SKR, för statsanställda hämtar vi från SPV:s årsredovisning och för privat sektor får vi från PRI Pensionsgaranti.

Not: Det förvaltade kapitalet i IPS ingår i uppgifterna om pensionsskulden för privat pension fram till och med 2018 men inte därefter.

Pensionsskulden för tjänstepensioner uppgick till 5 400 (4 900) miljarder kronor 2023 och utgjorde 28 (28) procent av den samlade pensionsskulden. Andelen har ökat sedan 2012 då den var 22 procent. Tjänstepensionslöften tryggade i pensionsförsäkring stod för 81 (81) procent av pensionsskulden för tjänstepensioner 2023, det är en ökning från 72 procent år 2012.

Tjänstepensionslöften tryggade på annat sätt än genom pensionsförsäkring beräknas ha uppgått till 1 014 (928) miljarder kronor 2023 och utgjorde alltså 19 procent av skulden för tjänstepensioner. Denna del av skulden består av pensionsskulden i kommun- och regionsektorn, statlig sektor och privat sektor. Skulden i kommun- och regionsektorn utgjorde den största delen, 438 (402) miljarder kronor 2023. Samma år uppgick pensionsskulden i statlig sektor till 362 (335) miljarder kronor.

Uppgifterna om skulden i privat sektor avser här den delen av pensionsutfästelserna som är tryggade genom kreditförsäkring, det vill säga i huvudsak den skuld som avtalet ITP 2 i den privata tjänstemannasektorn ger upphov till. Skulden uppgick till 213 (191) miljarder kronor 2022.¹⁵

Pensionsskulden inom privat pension uppgick till 363 (359) miljarder kronor 2023, vilket motsvarade 2 procent av den samlade pensionsskulden det året. Andelen har minskat från att ha varit 3 procent 2012. Notera att kapitalet eller skulden för IPS ingår i beloppen fram till och med 2018 men inte därefter, vilket i sin tur förklarar en stor del av den minskning som skett de fem senaste åren.

¹⁵ PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsutfästelser. Cirka 90 procent av företagets försäkringsansvar utgörs av förmånsbestämda pensionsutfästelser i egen regi enligt ITP2. Resterande del utgörs av andra kollektivavtal än ITP; individuella avtal, chefspensioner, avgångspensioner och kompletteringar av ITP för exempelvis ledande befattningshavare. En del av det belopp som har kreditförsäkrats finns i pensionsstiftelser.

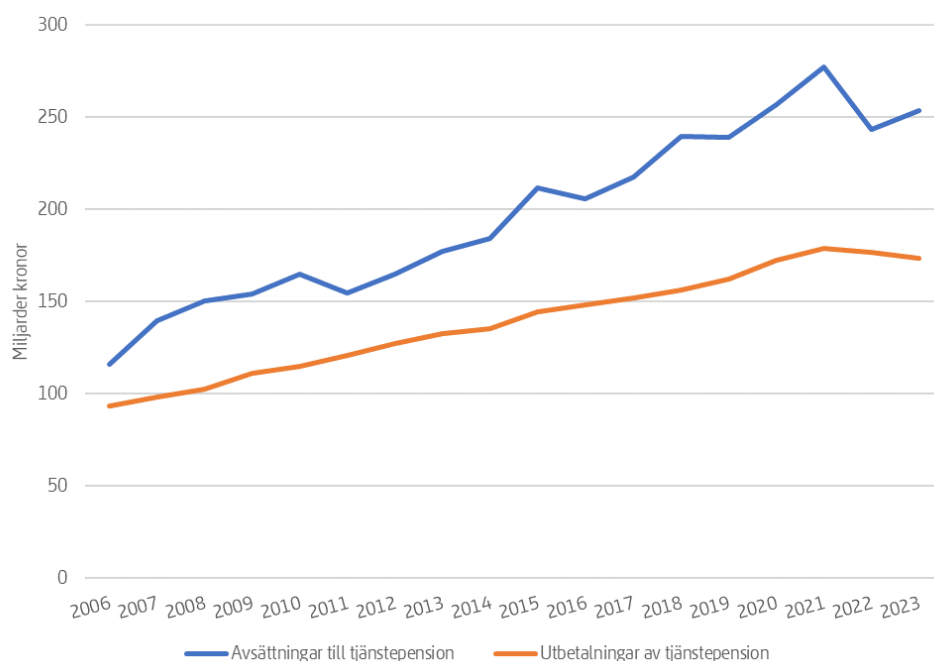
6. Tjänstepension – en jämförelse av intjänande och utbetalningar

De totala beloppen för in- och utbetalningar av tjänstepensionen har ökat mellan 2006 och 2023, se figur 5 nedan. Varje år är inbetalningarna högre än utbetalningar och inbetalningarna har i genomsnitt ökat mer än utbetalningarna. Trendbrottet 2021 förklaras av de kraftiga ökningarna i inflationen 2022 och 2023.¹⁶

En förklaring till den högre ökningstakten i inbetalningarna är att flera kollektivavtal har höjt avsättningarna för tjänstepensionen. Senast under 2023 höjde kommunsektorn premierna för inkomster under den allmänna pensionens tak från 4 procent till 6 procent och från 30 till 31,5 procent för inkomster över detta tak. Likaså har flera kollektivavtal utökat intjänandetiden till tjänstepensionen, man tjänar nu in till tjänstepensionen både i tidigare och senare åldrar. Därtill har såväl arbetskraften som sysselsättningsgraden ökat under senare år, vilket i sin tur bidrar till att inbetalningarna har ökat. Det tar ett yrkesliv innan de ökade inbetalningarna genererar högre utbetalningar. Att utbetalningarna av tjänstepensionerna ser ut att minska reallt under senare år förklaras av den höga inflationen. Nominellt fortsätter in- och utbetalningarna att öka.

¹⁶ Med inbetalningar avses både premier för fondförsäkring och förmånsbestämd tjänstepension samt teknisk premie för förmånsbestämd pension.

Figur 5 Inbetalningar och utbetalningar till tjänstepension, miljarder kronor i 2023 års priser

Källor: Se bilaga 1, Datakällor.

Not 1: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår i "Avsättningar till tjänstepension" under hela perioden. Likaså ingår tekniska premier för de statligt anställdas förmånsbestämda tjänstepensioner. Tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommun- och regionsektorn ingår från och med 2008 medan tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner ingår från och med 2012. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar.

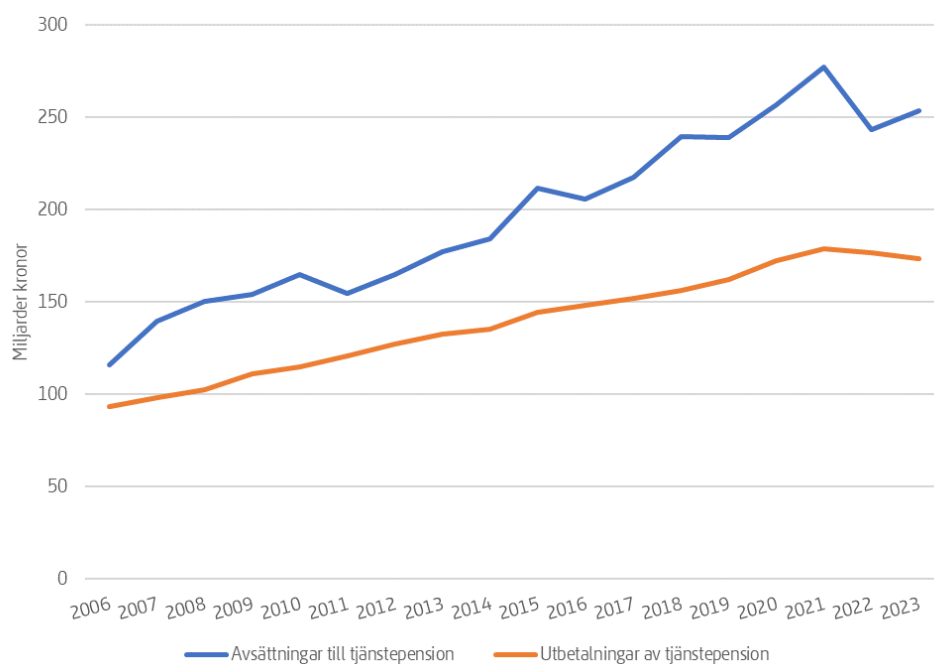
Not 2: Utbetalningarna inkluderar individer som är 55 år eller äldre.

Skillnaderna mellan in- och utbetalningar är betydande trots att inte samtliga tjänstepensionsavsättningar ingår i beloppen. Däremot är statistiken över utbetalningar av tjänstepensioner heltäckande. I uppgifterna för avsättningar till tjänstepension ingår samtliga premier, däremot saknas heltäckande uppgifter över pensionsutfästelser som tryggas på annat sätt än genom pensionspremie. För vidare information om brister i data, se bilaga 1.

Tjänstepensionernas andel av totala inbetalningar har ökat från 24 procent till 39 procent under 2006–2023, se figur 6 nedan.

Tjänstepensionsutbetalningarnas andel av de totala utbetalningarna har också ökat, från 25 till 30 procent. Om trenden med högre ökningstakt i inbetalningarna än utbetalningarna håller i sig kommer tjänstepensionens betydelse som inkomstkälla för pensionärerna att fortsätta att öka.

Figur 6 Tjänstepensionen som andel av sammanlagda pensionsavsättningar respektive pensionsutbetalningar, i procent

Källor: Se bilaga 1, Datakällor.

Not 1: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår i "Avsättningar till tjänstepension" under hela perioden. Likaså ingår tekniska premier för de statligt anställdas förmånsbestämda tjänstepensioner. Tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommun- och regionsektorn ingår från och med 2008 medan tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner ingår från och med 2012. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar.

Not 2: Utbetalningarna inkluderar enbart individer som är 55 år eller äldre.

7. Sveriges pensioner 2023

Tabell 1 visar de övergripande beloppen för inbetalningar, utbetalningar, förvaltad kapital och pensionsskuld för pensionerna i Sverige 2023. Beloppen uttrycks i miljarder kronor och som andel i av BNP i procent.

Tabell 1 Sveriges pensioner, i miljarder kronor och som andel i procent av BNP, 2023

	Inbetalningar	Utbetalningar	Kapital	Pensionsskuld
Allmän pension	394	380	4 258	13 155
-inkomstpension	340	358	1 950	10 880
-premiepension	54	22	2 307	2 275
Tjänstepension	253	173	4 337	5 351
-pensionsförsäkring	206	-	4 337	1 014
-ej pensionsförsäkring	47	-	-	4 337
Privat pension	1	29	363	363
Summa	648	582	8 958	18 870
Andel av BNP	10%	9%	144%	304%

Tabell 2 visar motsvarande belopp som i tabell 1 men uttryckta i procent av totalen för respektive in- och utbetalningar, förvaltad kapital och pensionsskuld.

Tabell 2 Sveriges pensioner, som andel av totalen för in- och utbetalningar, kapital samt pensionsskuld, 2023

	Inbetalningar	Utbetalningar	Kapital	Pensionsskuld
Allmän pension	61%	65%	48%	70%
-inkomstpension	52%	61%	22%	58%
-premiepension	8%	4%	26%	12%
Tjänstepension	39%	30%	48%	28%
-pensionsförsäkring	32%	-	48%	5%
-ej pensionsförsäkring	7%	-	-	23%
Privat pension	0,2%	5%	4%	2%

Not 1: Beräkningar i tabellen baseras på uppgifterna tabell 1.

Referenser

Medlingsinstitutet, *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2023*.

SCB (2024), Konsumentprisindex (KPI) fastställda årsmedeltal, totalt, 1980=100 efter år

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__PR__PR0101__PR0101L/KPIFastAmed/table/tableViewLayout1/

SCB (2024), Sveriges BNP, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/bnp-i-sverige/>

Sveriges kommuner och regioner (2021), Ekonomirapporten maj 2021, Om kommunernas och regionernas ekonomi.

Sveriges kommuner och regioner (2021), Ekonomirapporten oktober 2021, Om kommunernas och regionernas ekonomi.

Sveriges kommuner och regioner (2021), *RIPS 21–Riktlinjer för beräkning av pensionskulld*.

Sveriges kommuner och regioner (2022), Ekonomirapporten oktober 2022, Om kommunernas och regionernas ekonomi.

SPFA (2022), Årsredovisning 2021.

8. Bilaga 1

8.1. Datakällor

Underlagen till statistiken som redovisas i rapporten har Pensionsmyndigheten hämtat från flera olika källor och vi redovisar dessa källor i denna bilaga.

8.1.1. Inkomstgrundad allmän pension

Uppgifterna om inkomstgrundad allmän pension är hämtade från tidigare års resultat- och balansräkningar i Orange rapport. Uppgifterna om buffertkapitalet i Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden finns med i resultat- och balansräkningen för inkomstpensionen i Orange rapport, men kan också hämtas från respektive AP-fonds årsredovisning.

8.1.2. Tjänstepension

8.1.2.1. Definitioner och trygghandformer

Med tjänstepension (pension i anställning) avses arbetsgivarens löften om pension (till sina anställda) som tryggas i skatterettsligt godkända trygghandformer för pensionsutfästelser. Det kollektivavtalade tjänstepensionerna baseras på dessa trygghandformer och med Pensionsmyndighetens definition fångar vi den absoluta merparten av de pensioner och pensionssparande som finns utanför det allmänna pensionssystemet. De skatterettsliga trygghandformerna är:

- Pensionsförsäkring
- Överföring till pensionsstiftelse
- Avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande
- Beskattningsrätt. Kommuner, regioner och stat kan som arbetsgivare trygga pensionsutfästelser genom beskattningsrätten. De kan alltså göra avsättningar i balansräkningen utan att kreditförsäkra beloppen.

En del arbetsgivare använder sig av flera trygghandformer inom ett och samma kollektivavtalsområde, till exempel inom avtalsområdet ITP2 är det vanligt att beloppen i pensionsstiftelser är kreditförsäkrade.

8.1.2.2. Förvaltad tjänstepensionskapital

Pensionsförsäkringskapitalet förvaltas av livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna.

Uppgifter om livbolagens och tjänstepensionskassornas förvaltade pensionskapital hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas, (årsrapport livförsäkringsföretag – försäkringsbestånd, FLHY, respektive årsrapport tjänstepensionsföretag – försäkringsbestånd, TJDY). Svensk försäkring har i sin tur inhämtat och bearbetat uppgifterna från Finansinspektionen. Liv- och tjänstepensionsföretagen har inrapporteringskyldighet till Finansinspektionen som är tillsynsansvarig

myndighet. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om premier för en del av de mindre bolagen.

Det tjänstepensionskapital som förvaltas i pensionsstiftelser, i kommunernas och regionernas pensionsportföljer ingår inte i statistiken över förvaltad pensionskapital. Vi får dock uppgifter från SKR om förvaltad kapital i kommunernas och regionernas pensionsportföljer. Dessa uppgifter är baserade på enkätundersökningar.

8.1.2.3. Premier och tekniska premier för tjänstepensioner

Uppgifterna över tjänstepensionspremier som betalats in till livförsäkringsbolag och tjänstepensionsföretag hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (kvartalsrapporter, livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag, FILQ), som i sin tur inhämtar och bearbetar uppgifterna från Finansinspektionen. Finansinspektionen är tillsynsansvarig myndighet och liv- och tjänstepensionsföretagen har inrapporteringskyldighet till myndigheten. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om premier för en del av de mindre bolagen.

Beloppen för statsanställdas premier avseende de förmånsbestämda pensionerna hämtar vi från SPV:s årsredovisning. Inbetalda premier till Kåpan ingår i statistiken över tjänstepensionskassor.

Avsättningar för att trygga förmånsbestämda pensionsutfästelser inom kommuner och regioner ingår i rapportens statistik över tekniska premier och vi får uppgifterna av SKR. Uppgifterna sträcker sig tillbaka till 2008.

Teknisk premie för kreditförsäkrade pensionsutfästelser inom privat sektor får vi från PRI Pensionsgaranti. Vi har tillgång till dessa uppgifter från och med 2012. De tekniska premierna är främst för förmånsbestämda tjänstepensioner inom de privata anställda tjänstemännens ITP2-avtal men även andra avtalsområde ingår.

8.1.2.4. Utbetalningar av tjänstepension

Rapportens uppgifter om utbetalda tjänstepensioner har för åren till och med 2018 baserats på SCB:s tabell 'Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension'. För åren 2019 och senare publicerar inte SCB längre denna tabell. Uppgifterna ingår fortsatt i SCB:s inkomststatistik och vi har därför kunnat få motsvarande uppgifter för 2019 från SCB. Det är statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 55 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner. Från och med 2020 får vi uppgifterna från Pensionsmyndighetens datalager Pedal som i sin tur hämtar in uppgifterna från Skatteverket. Uppgifterna har sitt ursprung från kontrolluppgifter och arbetsgivardeklarationer beroende på om tjänstepensionen betalas ut av ett försäkringsbolag eller inte.

Uppgifter om utbetalda tjänstepensionsförsäkringar kommer från kontrolluppgifterna, i huvudsak KU18 och KU19 men även från KU10 och KU13.

Uppgifter om utbetalda tjänstepensioner som inte är försäkringar kommer från arbetsgivardeklarationen. Tidigare redovisades dessa på KU10 och KU13, från och med 2019 redovisas dessa i ruta 030 i

arbetsgivardeklarationen. Dessa uppgifter finns bara för individer från 60 år och uppåt.

8.1.3. Avdragsgillt privat pensionssparande

En person kan spara privat till sin ålderdom på många olika sätt, till exempel:

- Privat pensionsförsäkring
- Individuellt pensionssparande (IPS)
- Kapitalförsäkring eller investeringssparkonto
- Direktsparande i aktier och obligationer
- Aktiefonder och obligationsfonder etc.
- Bankkonton
- Kontanter
- Amortering av bostadslån

I rapporten ingår enbart så kallat avdragsgillt privat pension och det omfattar privat pensionsförsäkring och i viss utsträckning även IPS. Det totala privata pensionssparandet är med all säkerhet betydligt högre men det finns inte tillgängliga uppgifter för annat privat pensionssparande.

8.1.3.1. Förvaltad kapital och premier för avdragsgillt privat pension

Livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagens uppgifter om kapital i privat avdragsgillt pensionssparande har samma källa som för kapitalet inom tjänstepensionsförsäkringar, se ovan.

Livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagens uppgifter om premier inom privat avdragsgillt pensionssparande har samma källa som för premier inom tjänstepensionsförsäkringar, se ovan.

Uppgifter om kapital och inbetalningar till individuellt pensionssparande (IPS) har vi för till och med år 2018 hämtat från SCB:s finansmarknadsstatistik, avsnitt 7.15. Det är Sveriges riksbank som har inhämtat uppgifterna över IPS. Riksbanken har beslutat att inte längre inhämta dessa uppgifter. Därför ingår inte inbetalningar och kapital inom IPS i vår statistik för åren från och med 2019. Däremot ingår IPS fortfarande i vår statistik för tiden fram till och med 2018.

8.1.3.2. Utbetalningar av privat avdragsgill pension

Uppgifterna om utbetalningar av privat pension har vi för åren fram till och med 2018 hämtat från SCB:s tabell Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension. För åren 2019 och senare publicerar SCB inte längre denna tabell. Uppgifterna ingår fortsatt i SCB:s inkomststatistik och vi har därför kunnat få motsvarande uppgifter för 2019 från SCB. Det är statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 55 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner. SCB baserar i sin tur uppgifterna på beskattningsuppgifter från Skatteverket, vilka inkluderar utbetalning av privat avdragsgill pension. Det innebär bland annat att uppgifter om utbetald IPS ingår i vår statistik över utbetald privat pension även framgent. Från och med 2020 får vi uppgifterna om utbetald privat pension från

Pensionsmyndighetens datalager Pedal som i sin tur hämtar in uppgifterna från Skatteverket. Uppgifterna har sitt ursprung från kontrolluppgifter och arbetsgivardeklarationer.

8.1.3.3. Pensionsskuld

Uppgifterna om pensionsskulden inom kommun- och regionsektorn får vi från SKR och uppgifterna för den privata sektorn från PRI Pensionsgaranti och SPV. Skuldutvecklingen för den allmänna inkomstpensionen baseras på uppgifter från respektive års Orange rapport.

9. Bilaga 2

Tjänstepensionsplanerna

I denna bilaga beskriver vi tjänstepensionsplanerna i korthet. Med tjänstepensioner avser rapporten de skatterättsligt godkända trygghandformerna för pensionsutfästelser. De kollektivavtalade tjänstepensionerna, och därmed den absoluta merparten av allt pensionssparande utanför det allmänna pensionssystemet, baseras på dessa trygghandformer.

9.1. Tjänstepensionsplanerna

Tjänstepensionen regleras i överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare (i regel genom arbetsgivareorganisation och fackförbund) i kollektivavtal. Tjänstepensionen är alltså inte lagstadgad. Cirka 88 procent av arbetsgivarna omfattas av kollektivavtal.¹⁷ Arbetsgivare kan också sluta pensionsavtal direkt med de enskilda arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal.

Tjänstepensionen kompletterar den allmänna pensionen genom att individen får en större andel av inkomsten i pension för den delen av lönen som uppgår till och med det så kallade taket i socialförsäkringen (7,5 inkomstbasbelopp). Tjänstepensionen kompletterar även genom att fylla på för inkomster över taket. Inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp är inte pensionsgrundande i det allmänna pensionssystemet.

Tjänstepensionsområdet är komplext i och med att tjänstepensionsplanerna varierar mellan de olika avtalsområdena och att avtalen förhandlats om ett flertal gånger. Omförhandlingarna har medfört att det finns flera generationsspecifika avtal inom ett och samma avtalsområde. Tidigare fanns det i stort sett enbart förmånsbestämd tjänstepension men under de senaste 20 åren har inslaget av avgiftsbestämda pensioner ökat. I flera avtal finns en kombination av förmåns- och avgiftsbestämda pensioner där den avgiftsbestämda delen utgör ett mindre komplement. Parallellt har trenden varit en övergång från förmånsbestämda pensioner till helt avgiftsbestämda pensioner för yngre generationer av arbetstagare.

De fyra största avtalsområdena dominerar marknaden för tjänstepensioner och är följande:

- ITP för flertalet privatanställda tjänstemän
- SAF-LO för flertalet privatanställda arbetare
- KAP-KL/AKAP-KR för kommun- och regionanställda
- PA 16 för statligt anställda tjänstemän

¹⁷ Enligt Medlingsinstitutets årsrapport *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2023*.

9.1.1. ITP – privatanställda tjänstemän

För privatanställda tjänstemän finns det i huvudsak två tjänstepensionsplaner,

- ITP1 omfattar generellt tjänstemän födda 1979 eller senare. Arbetsgivare kan välja att endast ha ITP1 vilket då omfattar alla oavsett ålder.
- ITP2 omfattar tjänstemän födda 1978 eller tidigare.

ITP1 är avgiftsbestämd och för inkomster upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp betalar arbetsgivaren in en premie som motsvarar 4,5 procent av den anställdes pensionsberättigade lön i premie. För lön som överstiger taket, men understiger 30 inkomstbasbelopp, betalar arbetsgivaren in en premie motsvarande 30 procent. Arbetstagare väljer själv bland upphandlade fond- och traditionella försäkringar. För ena halvan av beloppet kan sparform väljas fritt medan andra halvan måste placeras i en traditionell försäkring.

ITP2 är i grunden förmånsbestämd med en kompletterande avgiftsbestämd del, ITPK. Att pensionen är förmånsbestämd betyder att pensionen är bestämd på förhand.

ITP2 innebär att arbetstagaren garanteras pensionsnivåer av slutlönen enligt tabell 3 nedan.

Tabell 3 Garanterad pension som andel av slutlön, avtal ITP2

Årslön:	Pension i procent av lönedel
Upp till 7,5 inkomstbasbelopp	10 procent
7,5 – 20 inkomstbasbelopp	65 procent
20 – 30 inkomstbasbelopp	32,5 procent

ITPK utgör 2 procent av pensionsberättigade lön och arbetstagaren väljer själv placeringen av premien.

9.1.2. SAF-LO – privatanställda arbetare

Tjänstepension för privatanställda arbetare är avgiftsbestämd. Arbetsgivaren betalar in 4,5 procent av den anställdes pensionsberättigade lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, och 30 procent på den del av lönen som är över 7,5 inkomstbasbelopp i en pensionsförsäkring.

Arbetstagaren väljer själv hur pensionspremien ska förvaltas bland valbara fond- och traditionella försäkringar.

9.1.3. KAP-KL/AKAP-KR – kommun- och regionanställda

För anställda inom kommuner och regioner finns det i huvudsak två tjänstepensionsplaner,

- KAP-KL gäller endast för dem som är födda 1985 eller tidigare, men födda 1985 eller tidigare kan också omfattas av AKAP-KR från och med 2023.
- AKAP-KR gäller för dem som vid avtalets ikraftträdande 2023 inte hade någon förmånsbestämd tjänstepension. Det innebär att de som tidigare omfattades av AKAP-KL numera omfattas av AKAP-KR liksom de som tidigare omfattades av KAP-KL men inte hade någon förmånsbestämd pension intjänad. Även de inom KAP-KL med förmånsbestämd pension har möjlighet att övergå till AKAP-KR genom ett val som måste göras senast i maj 2023.

Tjänstepensionens utformning i KAP-KL beror på arbetsinkomstens storlek. Grunden är avgiftsbestämd pension och för årsinkomster upp till 30 inkomstbasbelopp sätts 4,5 procent av lönen av till en pensionsförsäkring. Arbetstagaren väljer själv förvaltare av pensionsmedlen. För månadsinkomster mellan 7,5 inkomstbasbelopp och 30 inkomstbasbelopp är tjänstepensionen förmånsbestämd. Nivån på den förmånsbestämda pensionen beror dels på den anställdes födelseår och dels på den anställdes genomsnittliga lön i slutet av arbetslivet. En anställd född 1946 eller tidigare får 62,5 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och 31,25 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster mellan 20–30 inkomstbasbelopp. För anställda födda efter 1946 trappas procentsatsen ned fram till och med födelseåret 1967. Anställda födda 1967 eller senare får 55 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster i intervallet 7,5–20 inkomstbasbelopp och 27,50 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster i intervallet 20–30 inkomstbasbelopp.

Pensionen i AKAP-KR är helt avgiftsbestämd. Alla, utan nedre åldersgräns, som omfattas av AKAP-KR har rätt till den premiebestämda pensionen. Arbetsgivaren betalar in 6 procent av den anställdes lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, och 31,5 procent på den lön som överstiger den nivån.

Före 1998 var tjänstepensionen i kommuner och regioner förmånsbestämd och skuldfördes i balansräkningen.

Tabell 4 Ålderspensionsförmåner i kommuner och regioner enligt olika tjänstepensionsavtal sedan 1985

Period	Pensionsavtal	Upp till 7,5 inkomst- basbelopp	Över 7,5 inkomstbasbelopp
1985– 1997	PA-KL	Förmånsbestämt	Förmånsbestämt
1998– 2005	PFA	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2006–	KAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2014	AKAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt
2023	AKAP-KR	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt

Not: tabellen är förenklad. Till exempel har individens födelseår och när i tiden hen har tjänat in till tjänstepensionen betydelse för vilket avtal gäller.

Förtroendevalda har också pensionsrätt i anställning men reglerna för deras pensioner fastställs inte genom ett centralt kollektivavtal. Det är upp till varje kommun och region att fastställa pensionsbestämmelserna. De flesta brukar anta de bestämmelser som rekommenderas av SKR.

Bestämmelserna OPF-KL gäller för förtroendevalda som tillträdde efter 2014 års val. Dessa bestämmelser skiljer mot de tidigare genom att de omfattar samtliga förtroendevalda och det rör sig om 30 000–40 000 personer. OPF-KL innebär att individen får ett omställningsstöd för tiden fram till 65 års ålder och en avgiftsbestämd pension från och med 65 års ålder.

De tidigare bestämmelserna PBF och PRF-KL omfattade bara förtroendevalda med uppdrag på minst 40 procent, cirka 1 300 personer. Dessa bestämmelser var mer förmånliga i och med att det var möjligt att få full pension livet ut efter tolv års uppdrag.

9.1.4. PA 16 – för statligt anställda

För anställda inom den statliga sektorn finns det i huvudsak två tjänstepensionsplaner,

- PA 16 avdelning I omfattar dem som är födda 1988 eller senare.
- PA 16 avdelning II omfattar dem som är födda 1987 eller tidigare.

PA 16 avdelning I har inget inslag av förmånsbestämd del utan tjänstepensionen är helt premiebestämd. Även här sätter arbetsgivaren av på lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, dels 2 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltd av Kåpan Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fond- eller traditionell försäkring. Därutöver sätter arbetsgivaren av 1,5 procent av lönen i ytterligare en traditionell försäkring

förvaltd av Kåpan Pensioner. Denna tredje premiebestämda försäkring kan, förutom att den ökar tjänstepensionen, användas för att komplettera inkomsten i fall arbetstagaren vill gå ned i arbetstid inför pensioneringen.

För lön över 7,5 inkomstbasbelopp sätter arbetsgivaren av 10 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltd av Kåpan Pensioner och dels 20 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fond- eller traditionell försäkring.

I PA 16 avdelning II består tjänstepensionen av tre delar, varav två är avgiftsbestämda och en är förmånsbestämd. För de delar som är avgiftsbestämda sätter arbetsgivaren av dels 2 procent av lönen till en traditionell pensionsförsäkring som förvaltas av Kåpan Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fond- eller traditionell försäkring.

Den förmånsbestämda delen innebär att arbetstagaren garanteras en viss andel av slutlönen i tjänstepension. I PA 16 avdelning II minskar inslaget av den förmånsbestämda delen ju senare år individen är född. För födda 1943 motsvarar tjänstepensionen 9,5 procent av slutlönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp, 64,85 procent av slutlönen mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp och 32,40 procent för slutlön mellan 20–30 inkomstbasbelopp. Den som är född 1973 eller senare får ingen garanterad del av slutlönen i tjänstepension för lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp. Däremot garanteras han eller hon en tjänstepension som motsvarar 60 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och motsvarande 30 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 20–30 inkomstbasbelopp.

10. Bilaga 3

10.1. Tjänstepensionskapitalet

I bilagan ger vi en övergripande bild av kapitalet i tjänstepensionssystemet.

För att arbetsgivarens avsättningar skatterettsligt ska betraktas som pension till de anställda behöver pensionsutfästelserna vara tryggade i pensionsförsäkring, överföring till pensionsstiftelse eller avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande. Kommuner, regioner och stat kan som arbetsgivare därutöver trygga pensionsutfästelser genom avsättning i balansräkning utan kreditförsäkring. De anses genom sin beskattningsrätt kunna garantera pensionsutbetalningar.

Valet av tryggandeform styr naturligtvis huruvida det finns ett pensionskapital avsatt att förvalta och hur dessa medel i så fall är investerade. Samtidigt finns det en stark koppling mellan tjänstepensionens utformning (avgifts- eller förmånsbestämd) och valet av tryggandeform.

Pensionsutfästelser för avgiftsbestämda tjänstepensioner tryggas nästan uteslutande i pensionsförsäkring. Det medför att i stort sett hela kapitalet för avgiftsbestämda pensioner förvaltas av livförsäkringsbolag och pensionskassor. Förmånsbestämda tjänstepensioner kan också tryggas genom pensionsförsäkring men det är vanligt att någon av de övriga tryggandeformerna används. Det är också vanligt att tillämpa en kombination av tryggandeformer för samma pensionsutfästelser, till exempel kan pensionskapitalet i pensionsstiftelse vara kreditförsäkrat.

Tryggandeformerna medför att tjänstepensionskapitalet finns i följande organisationer:

- Livförsäkringsbolag
- Tjänstepensionskassor (Kåpan Pensioner ingår här)
- Statens tjänstepensionsverk (SPV) som på uppdrag av staten förvaltar det statliga tjänstepensionskapitalet
- Privata bolag som gör avsättningar i balansräkning (mot kreditförsäkring och/eller överföring till pensionsstiftelse)
- Pensionsstiftelser
- Kommuners och regioners avsättningar i balansräkningen
- Kommuners och regioners särskilda pensionsportföljer.

PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De träder in när en arbetsgivare inte klarar sina åtaganden (när en så kallad skada har inträffat). PRI Pensionsgaranti förvaltar alltså inte pensionskapital.

År 2020 fanns det 600 (624) aktiva pensionsstiftelser i Sverige enligt uppgift från Länsstyrelsen i Stockholm. Sveriges pensionsstiftelsers förening (SPFA) är en ideell och frivillig intresseorganisation för de största

pensionsstiftelserna och hade 55 medlemmar vid utgången av 2021. Medlemmarnas förvaltrade kapital uppgick till över 200 miljarder kronor i slutet av 2021, enligt SPFA:s årsredovisning för 2021.

10.1.1. Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde

10.1.1.1. Privatanställda tjänstemän

Det största enskilda avtalsområdet för privatanställda tjänstemän är ITP (Industrins och handelns tilläggs pension). Inom ITP 1 är tjänstepensionen enbart avgiftsbestämd och förvaltas av livförsäkringsbolag. Inom ITP 2 är tjänstepensionen både avgifts- och förmånsbestämd. Den avgiftsbestämda delen förvaltas av livförsäkringsbolagen. En del arbetsgivare väljer att trygga den förmånsbestämda delen genom pensionsförsäkring i Alecta (tjänstepensionsföretag) som i sin tur har en traditionell förvaltning av medlen. Andra arbetsgivare låter kapitalet arbeta kvar inom företaget eftersom de antar att det ger en bättre långsiktig kapitalavkastning, de gör en så kallad pensionsavsättning i balansräkningen. Arbetsgivaren behöver i detta fall trygga pensionsutfästelsen antingen genom överföring till pensionsstiftelse eller genom kreditförsäkring. Inom ITP 2 är avtalet sådant att kapitalet i pensionsstiftelserna måste vara kreditförsäkrat.

PRI Pensionsgaranti kreditförsäkrar som sagt pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De förvaltar alltså inte pensionskapital.

Pensionsstiftelser förvaltar det tjänstepensionskapital som stiftelsen har i uppdrag att förvalta.

Flera andra avtalsområden för privatanställda tjänstemän, till exempel på bankområdet, har valt att dels fortsätta med förmånsbestämda pensioner och dels trygga sina pensionsåtaganden genom överföring till pensionsstiftelse.

Många arbetsgivare inom den privata tjänstemannasektorn tryggar pensionsåtagandena genom pensionsförsäkring hos en tjänstepensionskassa.

10.1.1.2. Privatanställda arbetare

Det dominerande avtalsområdet för privatanställda arbetare är SAF-LO och de har avgiftsbestämda tjänstepensioner. Tjänstepensionskapitalet i denna sektor förvaltas i livbolag och tjänstepensionskassor.

10.1.1.3. Anställda inom kommuner och regioner

Fram till och med 1997 var tjänstepensioner inom kommuner och regioner förmånsbestämda. I regel sattes inga medel av för framtida utbetalningar, istället tryggades åtagandena genom beskattningsrätten. För att utjämna belastningen av pensionsskulden över tid så har en del kommuner och regioner försäkrat skulden genom pensionsförsäkringar till de anställda. Dessa pensionsförsäkringar är för förmånsbestämda pensioner och finansieras genom premier till ett försäkringsbolag, samtidigt som pensionsutfästelsen är tryggad genom beskattningsrätten.

Regionerna har historiskt sett haft låga investeringar och pensionsmedel har därför kunna sättas av till särskilda portföljer som regionerna förvaltar. I stort sett alla regioner har pensionsportföljer att förvalta, med undantag för

de tre största regionerna som använder medlen till investeringar och förutsätter att skatteunderlaget ska finansiera pensionsskulden. De tre största regionerna har stora investeringar i sjukvården/sjukhus.

Regionen (och en del kommuner) har fått medel till pensionsportföljen genom att sätta upp resultatmål. Om resultatet överstiger målet blir det pengar över till pensionsportföljen.

Från och med 1998 är tjänstepensionerna inom kommuner och regioner i huvudsak avgiftsbestämda och arbetsgivarna betalar löpande in avgiften till pensionsförsäkringar. Pensionskapitalet förvaltas alltså av livbolagen. Förmånsbestämda tjänstepensioner förekommer fortfarande för en del anställda födda före 1985 samt inom en del kommuner och regioner men de utgör ett begränsat och minskande antal. En del av dessa kommuner och regioner tryggar utfästelserna fortsatt genom beskattningsrätten medan andra väljer att betala in premier till pensionsförsäkring.

10.1.1.4. Statligt anställda

Inom den statliga sektorn är SPV och Kåpan Pensioner de dominerande kapitalförvaltarna. SPV förvaltar premierna för den förmånsbestämda delen och Kåpan Pensioner förvaltar de avgiftsbestämda delarna.

11. Bilaga 4

11.1. Privat pensionssparande

I bilagan beskriver vi det privata avdragsgilla pensionssparandet i korthet.

Rätt till skatteavdrag på privat pensionssparande har funnits under lång tid i Sverige och har omfattat alla som betalar skatt i Sverige. Avdragsreglerna har ändrats över tid och avdragsutrymmet har successivt minskat.

Avdragsrätten för privat pensionssparande slopades 2016 för dem som har tjänstepension i sin anställning, det vill säga för den breda majoriteten av anställda. Numera är det endast de som inte har tjänstepension i sin anställning samt egenföretagare som har rätt till skatteavdrag för privat pensionssparande.

Avdrag för privat pensionssparande kan göras med upp till 35 procent av inkomsten (lönen för anställda och inkomst från näringsverksamheten för egenföretagare) men högst 10 prisbasbelopp (525 000 kronor år 2023). Sparande måste ske i pensionsförsäkring eller i individuellt pensionssparkonto (IPS).

www.pensionsmyndigheten.se

